

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

1.1.1. Державна антикорупційна політика не завжди ґрунтується на повних, об'єктивних та достовірних даних; зусилля різних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості недостатньо скоординовані

Державна антикорупційна політика (як і будь-яка інша державна політика) може бути ефективною лише в тому разі, якщо вона ґрунтується на повних, об'єктивних та достовірних даних, а також зосереджується на вирішенні ключових проблем у сфері запобігання та протидії корупції. Ці ключові проблеми можуть бути вирішеними у найкращий спосіб лише тоді, коли є необхідна статистична, соціологічна, аналітична та інша інформація про їх причини, зміст, наслідки, масштаб, динаміку тощо. На цьому ґрунтується впроваджена у провідних країнах Європи та світу концепція повного циклу формування державної політики.

Забезпечення повного циклу формування державної політики є зобов'язання України згідно зі статтями 5, 6, 61 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, а також рекомендаціями та критеріями оцінювання ефективності державної антикорупційної політики країн, що здійснюється з боку Організації економічного співробітництва та розвитку¹.

Державна антикорупційна політика в Україні не завжди ґрунтується на повних, об'єктивних та достовірних даних, внаслідок чого має не найвищий рівень ефективності. Зокрема, державна антикорупційна політика не завжди сфокусована на вирішенні ключових проблем у цій сфері, подекуди вона є несистемною та незбалансованою², суб'єкти прийняття рішень не завжди враховують попередній досвід вирішення аналогічних проблем в Україні або інших країнах, інтереси ключових заінтересованих осіб, не завжди належним чином вивчають різні варіанти вирішення цих проблем, здійснюють подальшу координацію, моніторинг та оцінку ухвалених ними ж рішень³.

¹ Див. Індикатор 1.1. до Сфери 1, а також показники до нього 1.1.1.–1.1.3., які використовуються ОЕСР під час оцінки ефективності антикорупційної політики держави (Anti-Corruption Reforms in Ukraine. Pilot 5th Round of Monitoring Under the Istanbul Anti-Corruption Action Plan / OECD iLibrary. – Режим доступу : https://www.oecd-ilibrary.org/governance/anti-corruption-reforms-in-ukraine_b1901b8c-en).

² Див, наприклад: Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / [М. І. Хавронюк, О. О. Дудоров, Д. О. Калмиков та ін.] ; за ред. М. І. Хавронюка. – К. : ВД «Дакор», 2016. – 496 с.; Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування // [О. О. Дудоров, О. О. Житний, К. П. Задоя, Д. О. Калмиков та ін.] ; за ред. М. І. Хавронюка. – Київ : Москаленко О. М., 2019. – 464 с.; Задоя К. П. Висновок щодо стану імплементації положень міжнародних антикорупційних конвенцій у законодавство України в аспекті кримінальної відповідальності за корупційні злочини // К. П. Задоя // Центр політико-правових реформ. – Режим доступу : <https://www.pravo.org.ua/ua/about/books/ImpCon/>; Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [М. І. Хавронюк, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К., 2017. – 445 с.; Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [М. І. Хавронюк, О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К. : ФОП Москаленко О.М., 2019. – 366 с.

³ Див, зокрема: результати аналізу Національним агентом з питань запобігання корупції законопроектів у сфері формування та реалізації антикорупційної політики (Моніторинг висновків проектів законів // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : https://nazk.gov.ua/uk/departament-koordynatsiyi-antikoruptsijnovi-polityky_trashed/zakonodavstvo/); результати здійснення антикорупційної експертизи, що здійснюється Комітетом ВРУ з питань антикорупційної політики, Національним агентством з питань запобігання корупції та громадськістю (Центр політико-правових реформ, Центр протидії корупції, Трансперенсі Інтернешнл Україна, Інститут законодавчих ідей тощо).

1. Корупція в Україні є об'єктом значної кількості соціологічних та аналітичних досліджень⁴, але при цьому більшість таких досліджень присвячені одній або кільком суміжним сферам⁵. Комплексних соціологічних досліджень корупції в Україні, а тим більше таких, що репрезентують думку всього населення України чи бізнесу, одиниці і вони, як правило, нерегулярні. Зокрема, стандартне опитування щодо корупції в Україні за методикою, затвердженою Національним агентством з питань запобігання корупції (далі в цьому підрозділі – НАЗК), яке мало би бути основним джерелом актуальної інформації у цій сфері, проводилося лише тричі: у 2017⁶, 2020⁷ та 2021⁸ роках. При чому всі ці дослідження було проведено завдяки фінансовому сприянню з боку проектів міжнародної технічної допомоги. Така ситуація призводить до нестачі якісної інформації про реальний корупційний досвід населення та бізнесу, про найбільш вражені корупцією сфери, про найбільш поширені корупційні практики у таких сферах тощо. Нестача відповідної інформації своєю чергою унеможливорює формування сфокусованої (на вирішенні ключових проблем), а отже й найбільш ефективної, державної антикорупційної політики.

Для хоча б часткового вирішення цієї проблеми у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки пропонується* забезпечити щорічне проведення стандартного опитування населення та бізнесу, а також періодичного (не рідше, ніж раз у два роки) експертного опитування щодо корупції в Україні.

2. До 2016 року в Україні в принципі не було інструментів збору та візуалізації консолідованої інформації про результати діяльності державних органів у питаннях запобігання та протидії корупції⁹. Починаючи з 2016 року НАЗК почало готувати щорічні Національні доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, які відображали статистичну інформацію про результати діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, судів та інших державних органів¹⁰. Утім, ці аналітичні документи були великими за обсягами, не завжди відображались у результатах пошуку в Інтернет.

З метою усунення зазначених обставин у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки пропонується* вжити заходи, спрямовані на запровадження єдиної уніфікованої системи збору, узагальнення та візуалізації статистичної інформації, що надається спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції та іншими

⁴ Див., зокрема, Бібліотека досліджень // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-koruptsiyi/>

⁵ В межах соціологічних досліджень може вивчатись взагалі одне питання з тематики корупції в комплексному дослідженні, що присвячене в цілому оцінці впровадження реформ в державі або актуальним соціальним питанням.

⁶ Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність (2017 рік). Звіт за результатами опитування підприємців, експертів та населення в цілому // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/N71.pdf>

⁷ Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування підприємців, експертів та населення // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/N73.pdf>

⁸ Корупція в Україні 2021: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування населення та бізнесу // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/1009488299966710444nacp_report_info_sapiens_2021_ukr_final.pdf

⁹ Хоча деяку інформацію можна було отримати із загальної статистичної звітності щодо результатів досудового розслідування, діяльності судів, а також звітів про стан протидії корупції, складених за формою № 1 (шоправда інформація у цих звітах значною мірою була та є неповною та некоректною).

¹⁰ Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2016 році // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/Natsdopovid-2016.pdf>; Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2017 році // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/Natsdopovid-2017.pdf>; Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2018 році // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Natsdopovid-2018.pdf>; Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Projekt-Natsdopovidi-2019.pdf>; Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2020 році // Офіційний веб-сайт НАЗК. – Режим доступу : https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/NAZK_Nats.dopovid_15_06.pdf

державними органами відповідно до ст. 18-3 Закону України «Про запобігання корупції», а також відображення цієї інформації в межах окремого розділу Інформаційної системи моніторингу реалізації державної антикорупційної політики.

3. Однією з причин, через яку антикорупційна політика в Україні не завжди ґрунтується на повних, об'єктивних та достовірних даних є те, що така інформація міститься в різних джерелах¹¹, вона неуніфікована, не завжди релевантна та коректна.

У зв'язку з цим у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки запропоновано* вжити низку заходів, спрямованих на:

а) збір, уніфікацію та належну візуалізацію на офіційному веб-сайті НАЗК ключової статистичної інформації про стан запобігання та протидії корупції, матеріалів соціологічних, наукових та інших досліджень, результатів оцінки корупційних ризиків у різних сферах суспільного життя, а також найбільш поширених у цих сферах корупційних практик;

б) надсилання ключової інформації в цій сфері на адресу Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Президента України, Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики, Національної ради з питань антикорупційної політики, а також інших органів державної влади з метою надання цим органам можливості враховувати цю інформацію під час формування антикорупційної та галузевої політики.

4. До 2022 року збір, аналіз та оприлюднення відомостей про стан реалізації антикорупційної політики здійснювався шляхом підготовки щорічної Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики. Як вже було зазначено вище, цей документ був обтяжливим великою кількістю різної за змістом і формою інформації, яка не завжди була важливою та релевантною для оцінки стану реалізації державної антикорупційної політики (але саме цього вимагало чинне на той момент законодавство), та незручним для користувачів.

З метою вирішення цієї проблеми у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки відображено* систему заходів, необхідних для створення та забезпечення належного функціонування Інформаційної системи моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, яка забезпечуватиме відкритий цілодобовий доступ через офіційний веб-сайт НАЗК до ключової інформації про результати роботи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, про виконання заходів Державної антикорупційної програми, про результати моніторингу та оцінки ефективності реалізації антикорупційних стратегій, виконання заходів державних антикорупційних програм тощо.

5. На потреби формування та реалізації антикорупційної політики не завжди виділяються достатні фінансові та інші необхідні ресурси (на проведення соціологічних, наукових та інших аналітичних досліджень, на створення нових ІТ-інструментів тощо). Нестача відповідних ресурсів призводить до суттєвого обмеження можливостей держави як у питаннях формування антикорупційної політики, так і у питаннях її реалізації.

Антикорупційна стратегія на 2023–2025 роки, що набрала чинності 10 липня 2022 року, передбачає необхідність досягнення низки очікуваних стратегічних результатів, які без належного фінансування можуть бути й не досягнутими. Йдеться передусім про необхідність запровадження низки ІТ-інструментів у сферах, найбільш вражених корупцією (ці інструменти мають величезний антикорупційний потенціал, про створення

¹¹ Статистичні звітності Офісу Генерального прокурора (за відповідними формами), сформовані на підставі відомостей, внесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань / Статистика // сайт Офісу Генерального прокурора. – Режим доступу: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>; Статистичні звітності Державної судової адміністрації України (за відповідними формами) про результати роботи судів першої та апеляційної інстанцій / Судова статистика / Звітність // сайт «Судова влада України» – Режим доступу: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/; Статистичні звіти ВАКС про здійснення правосуддя (за відповідними формами) // сайт Вищого антикорупційного суду – Режим доступу: <https://hcac.court.gov.ua/hcac/gromadyanam/reports/>; Звіт про стан протидії корупції (за формою № 1-КОР) / Статистика // Портал МВС – Режим доступу: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika>

законних та зручних альтернатив усталеним корупційним практикам (такі альтернативи шляхом м'якої сили «повертають» громадян до вирішення власних проблем і потреб у законний спосіб, але й потребують суттєвих ресурсів), про проведення значної кількості соціологічних, наукових та інших аналітичних досліджень (підгрунтя якісної антикорупційної політики), про запровадження Інформаційної системи моніторингу реалізації антикорупційної політики тощо.

З огляду на цю обставину у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки запропоновано* вжити заходи, спрямовані на забезпечення належного (100% від бюджетного запиту НАЗК на відповідний рік) фінансування Національного агентства з питань запобігання корупції за бюджетною програмою 6331030 «Реалізація антикорупційних стратегій».

6. Антикорупційна політика може бути ефективною, а стратегічні антикорупційні документи вчасно та якісно реалізованими лише за умови належної координації їх виконання. Відсутність у НАЗК інструментів координації антикорупційної політики у 2015–2017 роках призвела до того, що абсолютна більшість заходів, передбачених Антикорупційною стратегією на 2014–2017 роки та Державною програмою з її реалізації на 2015–2017 роки, була реалізована невчасно або у неналежний спосіб, а значна частина з них – взагалі не реалізованою¹².

Фундамент для вирішення цієї проблеми законодавець заклав у червні 2022 року шляхом доповнення Закону України «Про запобігання корупції» новою статтею 18-2, яка присвячена питанням координації реалізації Антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми з її виконання. Утім, це лише правова рамка, яка для вирішення проблеми по суті потребує змістовного наповнення через створення координаційних та комунікаційних майданчиків, запровадження ефективних стимулів до реалізації державними органами покладених на них обов'язків, створення ефективних механізмів взаємодії антикорупційних інституцій з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування тощо.

З метою вирішення окресленої проблеми та на виконання вимог ст. 18-2 Закону України «Про запобігання корупції» у *Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки передбачено* комплекс заходів, спрямованих передусім на:

а) розробку та затвердження Порядку координації НАЗК реалізації державної антикорупційної програми;

б) створення та забезпечення належної діяльності Координаційної робочої групи з питань антикорупційної політики;

в) належне інформування Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України та Президента України про стан реалізації Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки;

г) системну та ефективну роботи щодо спонукання виконавців Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки до вчасного виконання передбачених нею заходів.

7. Здійснення перманентного моніторингу, а також періодичної оцінки ефективності антикорупційної політики є ключовими складовими належного циклу формування державної антикорупційної політики. Здійснюються ці функції передусім через моніторинг

¹² Див., зокрема: Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [М. І. Хавронюк, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К., 2017. – 445 с.; Оцінка виконання Антикорупційної стратегії: досягнення та проблеми : аналітичне дослідження / А. Марчук, О. Нестеренко // Міждисциплінарний науково-освітній центр протидії корупції Києво-Могилянської Академії «ACREC»; ГО «Антикорупційний штаб». – К. – 2017. – 19 с.; проект Національної доповіді, підготовленої НАЗК у 2018 році; Україна проти корупції: економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014–2018 роках; Аналітична доповідь / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К. : Дніпро «Середняк ТК». – 2018. – 82 с.; Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження Державної антикорупційної політики / [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.] ; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К. : Москаленко О. М., 2019. – 366.

і оцінку стану реалізації Антикоруупційної стратегії та Державної антикорупційної програми з її реалізації на відповідний період. Оскільки ж у 2018–2022 роках в Україні не було цих діючих стратегічних документів, то ефективність такої діяльності НАЗК була зведена до мінімуму.

Фактично єдиним інструментом моніторингу та оцінки ефективності антикорупційної політики залишався інструмент підготовки Національної доповіді. Утім, через відсутність загальнодержавних стратегічних документів у цій сфері, законодавчі вимоги щодо змісту цього документу, а також інші обставини (див., зокрема, вище) результати такого моніторингу та оцінки були малоінформативними. Саме тому вони практично не використовувалися.

Ухвалення Антикоруупційної стратегії на 2021–2025 роки, внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції», подальше затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, а також створення Інформаційної системи моніторингу реалізації антикорупційної політики відкривають нові можливості у реалізації цих важливих функцій.

З метою належної реалізації цих функцій *у Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки передбачено* комплекс заходів, спрямованих передусім на:

а) розробку та затвердження Порядку моніторингу та оцінки реалізації Антикоруупційної стратегії та Державної антикорупційної програми з її виконання;

б) запровадження щоквартального моніторингу стану виконання заходів, передбачених Державною антикорупційною програмою на 2023–2025 роки;

в) запровадження щорічної оцінки стану досягнення очікуваних стратегічних результатів, визначених Антикоруупційною стратегією на 2021–2025 роки та Державною антикорупційною програмою на 2023–2025 роки;

г) підготовку Національної доповіді щодо ефективності реалізації державної антикорупційної політики у 2023–2025 роках у рік завершення дії Антикоруупційної стратегії згідно з новими вимогами Закону України «Про запобігання корупції».

8. Підготовка та виконання антикорупційної програми публічної інституції спрямовані на досягнення належного рівня виконання нею своїх функцій в інтересах суспільства за рахунок налагодження ефективної системи запобігання та протидії корупції. Водночас, на сьогодні *потенціал цього інструменту для координації антикорупційної діяльності використовується не повною мірою.*

Вивчення, у тому числі фаховою громадською спільнотою,¹³ в період з 2019 по 2021 рр. основних причин такого стану речей, дозволяло виокремити серед них такі:

а) недоліки нормативного регулювання інституту антикорупційних програм публічних інституцій, зокрема, неузгодженість з міжнародними стандартами з управління ризиками¹⁴, перевантаженість та суперечливість вимог до змісту антикорупційної програми¹⁵;

б) нерозуміння особами, які розробляють та впроваджують антикорупційні програми, ***різниці між метою прийняття та змістом антикорупційної програми органу влади та антикорупційної програми юридичної особи*** через застосування у Законі України «Про запобігання корупції» одного й того самого терміну «антикорупційна програма» для позначення двох концептуально різних видів документів: антикорупційна програма органу влади приймається на визначений період часу (як правило, 2 – 3 роки) і її основою є план

¹³ Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / [О. Калітенко, О. Леменов, Б. Малишев, А. Марчук, К. Сердюк, Р. Сіверс, М. Хавронюк, В. Чумак]; за заг. ред. М. Хавронюка/ – К. : Мишалов Д. В., 2021 – С. 116-120. Режим доступу: <https://rpr.org.ua/news/alternatyvnyy-zvit-z-otsinky-efektyvnosti-vprovadzhennia-derzhavnoi-antykoruptsiynoi-polityky>

¹⁴ Зокрема, стандарт ISO 31000:2018 – Режим доступу: [tps://www.iso.org/iso-31000-risk-management.html](https://www.iso.org/iso-31000-risk-management.html)

¹⁵ Так, засади загальних відомчих політик, як правило, ґрунтуються на вимогах Закону України «Про запобігання корупції», положеннях Антикоруупційної стратегії та державної програми з її виконання, виконання яких забезпечується безпосередньо в силу закону і не потребують дублювання у антикорупційних програмах.

управління корупційними ризиками у конкретних процесах діяльності органу влади на цей період, засади запобігання корупції в органі влади визначаються Законом України «Про запобігання корупції» і не потребують дублювання в антикорупційній програмі, і навпаки – антикорупційна програма юридичної особи приймається безстроково, визначає засади запобігання корупції у діяльності юридичної особи (зокрема, норми етичної поведінки, вимоги до відповідального лідерства, організації роботи антикорупційного уповноваженого, правила запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, просвітницькі заходи, заходи запобігання та перевірки), які законом не регулюються, і не містить планів управління корупційними ризиками, такі плани формуються окремо;

в) *небажання* керівництва *демонструвати лідерську позицію* у впровадженні управління корупційними ризиками в усі сфери діяльності інституції у зв'язку з нерозумінням цілісного процесу управління корупційними ризиками, його значення в управлінні;

г) сприйняття антикорупційних програм лише як *формально обтяжливої вимоги закону*, а не комплексного документу, що визначає процес управління корупційними ризиками;

д) можливість проведення оцінювання корупційних ризиків поверхнево без врахування позицій громадськості, інших заінтересованих сторін і *без урахування галузевих особливостей*;

е) процедура погодження НАЗК антикорупційних програм може бути *тривалою у часі*, потребувати проведення додаткового оцінювання корупційних ризиків і перегляду затверджених антикорупційних програм¹⁶, що відтерміновує початок виконання передбачених ними заходів;

є) *відсутність* у законодавстві повноважень НАЗК здійснювати моніторинг стану *виконання* антикорупційних програм.

Частково вказані причини усуває затверджена наказом НАЗК від 28.12.2021 № 830/21 Методологія управління корупційними ризиками¹⁷.

З метою усунення інших причини відносно невисокої ефективності антикорупційних програм, які не усуваються на рівні Методології управління корупційними ризиками, у *Державній антикорупційній програмі на 2023-2025 роки*, серед іншого, передбачається на законодавчому рівні:

- 1) розмежувати антикорупційні програми публічних та інших організацій;
- 2) визначити повноваження НАЗК із проведення стратегічного аналізу корупційних ризиків із наданням обов'язкових для врахування пропозицій, а також зі здійснення моніторингу виконання відповідних документів;
- 3) визначити роль керівників та завдання уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції в управлінні корупційними ризиками за Методологією, затвердженою НАЗК;
- 4) сформулювати вичерпний перелік суб'єктів, які зобов'язані приймати документи щодо управління корупційними ризиками;

¹⁶ У 2021 р. НАЗК видало 62 накази про погодження антикорупційних програм та 60 наказів про відмову у погодженні антикорупційних програм.

¹⁷ Ця методологія:

- враховує міжнародні стандарти і кращі практики управління корупційними ризиками;
- визначає завдання керівника організації та інших осіб в управлінні корупційними ризиками;
- пояснює алгоритм дій на кожному етапі управління корупційними ризиками;
- передбачає інформування НАЗК про початок оцінювання корупційних ризиків у діяльності публічної інституції з метою отримання належної координаційної та методичної допомоги у виявленні корупційних ризиків та підготовки антикорупційних програм;
- забезпечує врахування думки громадськості під час підготовки цих програм у зв'язку із визначенням форм і механізмів залучення зовнішніх заінтересованих сторін в управлінні корупційними ризиками.

5) трансформувати повноваження НАЗК із погодження антикорупційних програм в надання обов'язкових для розгляду пропозицій до документів щодо управління корупційними ризиками відповідних суб'єктів.